

Moreel kompas: misleidende metafoor?

Prof dr M.J.W. van Twist
(PE bijeenkomst ESAA Onderzoek naar gedrag en cultuur, 12 mei 2015)

Deugen onze bestuurders wel?

Moreel kompas!

Uitbraak van 'Amarantitus'

Woningcorporaties

- SWZ, Zwolle, fraude
- Trias, Lisse, fraude
- PWS, Rotterdam, fraude
- Stichting Wooninvest, Voorburg, fraude
- Woningstichting Dinxperlo, Aalten, fraude
- Servatius, Maastricht, riskante projecten
- Rochdale, Amsterdam, fraude
- Woningstichting De Key, Amsterdam, fraude
- Woonbron, Rotterdam, SS Rotterdam
- Vestia, Rotterdam, fraude en risicotransacties
- Laurentius, Breda, fraude
- Woningstichting Geertruidenberg, geldnood

Onderwijs

- InHolland, Den Haag, fraude met diploma's
- Zadkine, Rotterdam, ontslagen na tekorten
- ROC Leiden, ROC Nijmegen, ROC Friesland en ROC Zeeland, substantiële financiële tekorten
- Ibn Ghaldounschool, examenfraude
- Amarantis, Amsterdam, miljoenenkort

Zorg

- Meavita, opsplitsing na financiële na fusie
- Ziekenhuis Orbis, faillissement
- IJsselmeer ziekenhuizen, acute financiële problemen
- Zonnehuizen, acute financiële problemen na fusie
- VU Medisch centrum, conflicten specialisten & media
- Politiek verwacht uitbraak van Amarantitus in de zorg

Verdiend vertrouwen?

	Onwettig gedrag toetsen	Onwenselijk gedrag toetsen
<i>Kwestie</i>	Is gedaan wat mocht?	Is gedaan wat nodig was?
<i>Uitweg</i>	Governance codes Procedures, regels Nadruk op naleving Strafrechtelijke vervolging	Moreel kompas Publiek ethos Nadruk op publieke waarden Goed gesprek: ethisch debat
<i>Verdediging achteraf</i>	'Ik hield me aan de regels' 'Het was niet onze plicht' 'Dat is ook zo onduidelijk...'	'Zo werkt het nu eenmaal' 'Ik vertrouwde op anderen' 'Waar gehakt wordt...'

Modern volksgericht...

Langs rand van de afgrond

- Fusie – die uiteindelijk misloopt
- Bezuinigingsoperatie – die intern pijn doet
- Intern conflict – dat ineens naar buiten komt
- Reorganisatie – die weerstand wekt
- Incident - dat media aandacht genereert
- ...

Tragiek van goede bedoelingen

Betonnen zwemvesten?

- Benchmarking, visitaties, keurmerken, stoplichtsystemen, risicomodellen, etc.
- hitting the target, missing the point:
 - Wat echt belangrijk is kunnen we niet meten, daarom maken we wel kunnen meten maar heel belangrijk

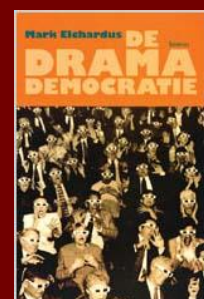
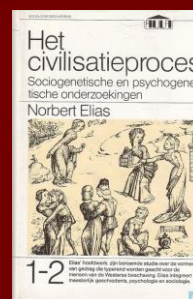
Transparantie als houvast?

Moraliteit & Medialogica

- Goed bestuur = onzichtbaar bestuur
- Zichtbaar bestuur = falend bestuur
- Bedarend bestuur = besmet bestuur
- Succesrijk bestuur = kwetsbaar bestuur
- ...

Eeuw van de Emotie?

Professies & Populisme

- Bankiers, maar ook:
 - Toezichhouders ('zelfrijzend bakmeel')
 - Managers (zie stichting beroepseer)
 - Politici (vergelijk 2^e handsautoverkopers)
 - Ambtenaren ('bureaucrat bashing')
 - Wetenschappers ('boeven in toga')
 - ... RA/RE/RO/RC etc...

Moraliteit als gevoelsbeleving

reaguurder

re-a-guurder
 zelfstandig naamwoord; de (m); meervoud:
 reaguurders
 (voorlopig toegevoegd in 2014)

1. reageerder (2), m.n. iemand die op een weblog ongenueanceerd uiting geeft aan zijn mening

Moraliteit & menselijke maat

Taal van het Systeem:	Taal van het Alledaagse:
<ul style="list-style-type: none"> • Organisatie • Functies en posities • Bevoegdheden, mandaten • Procedures • Regels & richtlijnen • Verplichting • Verantwoording 	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen • Relaties en contacten • Empathie, meelevendheid • Sociale codes • Normen & waarden • Fatsoen • Vertrouwen
Risico: bloedeloosheid/technocratie 'Alles wat naar mensen ruikt is uit het systeem verwijderd.'	Risico: populisme/emocratie 'Zolang het maar goed voelt en zo is uit te leggen.'

Toon van de twijfel

Zondebesef & Integretisme

Hoofdzonden	Moreel kompas?
<ul style="list-style-type: none"> • Superbia: hoogmoed, ijdelheid • Avaritia: hebzucht, gierigheid • Luxuria: zedeloosheid, lust • Invidia: afgunst, jaloezie • Gula: gulzigheid, vraatzucht • Ira: wrok, wraakzucht • Acedia: ledigheid, traagheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Nederigheid • Vrijgevigheid • Kuisheid • Vriendelijkheid • Matigheid • Vergevingsgezindheid • Toewijding

Principes, dilemma's, paradoxen

Less
 is
 More

Moreel kompas?

- Lastig gesprek, maar met toon van twijfel
- Moeilijk overdraagbaar te maken
- Lastig in procedures/handboeken te vatten
- Niet zo maar 'op te schalen' of 'uit te rollen'
- Praktijk die verdampt bij vastlegging
- Verlies 'betekenis' in modellen/methoden...
- Daarom: verhaal vertellen & ervaring delen
- Les is klein houden & nabij blijven, dichtbij

Contactgegevens

Erasmus Universiteit Rotterdam
FSW - Departement Bestuurskunde
Prof dr M.J.W. van Twist
Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
telefoon: 06 - 22208090
e-mail: m.vantwist@fsw.eur.nl
Meer lezen? <http://www.nsob.nl/publicaties/>